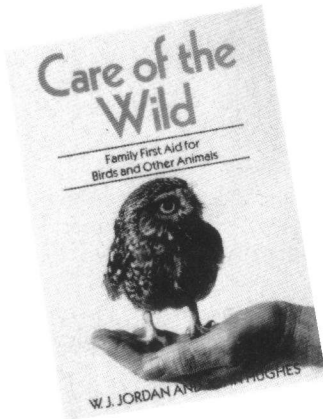

boekbesprekingen

Care of the Wild

De auteurs van dit boek hebben in de loop der jaren een schat van ervaring opgedaan bij de verzorging van in het wild levende dieren. Deel I (79 bladzijden) behandelt de vogels, waarna de volgende 76 bladzijden aan de zoogdieren worden gewijd. Uitgebreid behandeld worden de kleine zoogdieren, vleermuizen, Egels, Hazen en Konijnen, Eekhoorns, Bunzings, Wezels en dergelijke, Vossen, zeezoogdieren, Dassen en herten.

Niet alleen de behandeling, maar ook het voedsel en ziekten behandelen de auteurs uitgebreid. Omdat wij in het Nederlandstalig gebied weinig literatuur vinden met duidelijke gegevens over de verzorging van zoogdieren is dit boek voor iedereen, die zich hiermee intensief bezighoudt, van wezenlijk belang.

Interessant is de vermelding dat Eekhoorns rustig in een volière met vogels gehouden konden worden en dat deze zich niet vergrepen aan de eieren in de nesten van de duiven of hun jongen!

Als appendix geven de auteurs een aantal interessante gegevens over de Engelse wettelijke bescherming van vogels en zoogdieren,

adressen van talloze organisaties en hun mening over euthanasie.

Dat één der auteurs (John Hughes) het afgelopen najaar is overleden betekent een enorm verlies voor het opvangcentrum van in het wild levende dieren te Taunton, waar hij oprichter en spil van is geweest. Zijn zoon Bob Hughes heeft bij de PSPCA Wildlife Unit te Taunton het werk van zijn vader voortgezet.

W.J. Jordan & John Hughes: *Care of the Wild. Family First Aid for Birds and Other Animals*. 198 bladzijden, met vele pentekeningen (1982). Uitg. Macdonald & Co (Publishers) Ltd, London. Prijs £ 4,95.

Verhalten bei Tieren

Onderzoek naar het gedrag van dieren heeft de laatste tientallen jaren een enorme vlucht genomen. Auteur prof. dr. Günther Tembrock van de Sektion Biologie, Bereich der Verhaltenswissenschaften van de Humboldt-Universiteit Berlijn heeft in de derde druk van zijn bezoek over diergedrag op overzichtelijke wijze enorm veel wetenswaardigheden bijeengebracht. Uiteraard komen daarbij ook een groot aantal zoogdieren aan bod. Het boek wekt bij de lezer interesse op voor het interessante werk van onderzoekers op dit gebied en het zet de lezers ook zelf aan tot meedenken. Overigens bevat de derde druk weer talloze belangrijke aanvullingen.

Günter Tembrock: *Verhalten bei Tieren*. 216 bladzijden, 110 afbeeldingen. Die Neue Brehm-Bücherei nummer 455 (1984). Uitg. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt. Prijs DM 28.--.

Der Fischotter in Europa

Wie geïnteresseerd is in de resultaten van het Eerste Internationale Otter-Colloquium, dat van 28 tot 31 oktober 1979 te Göttingen werd gehouden kan de daar gehouden voordrachten (inclusief vele illustraties en literatuurgegevens) vinden in het boek 'Der Fischotter in Europa', onder redactie van Claus Reuther en prof. dr. Antal Festetics.

Het treurige feit dat in vele delen van Mid-den-Europa (en daar buiten) de Otter bedreigd wordt met uitsterven, dat het van belang is een inventarisatie te maken over wat van de Otter en vooral wat wij er nog niet van weten en het belang zo veel mogelijk mensen bij elkaar te brengen die zich met de Otter bezighielden zijn de drie hoofdredenen geweest om dit colloquium te houden.

Een groot aantal otterkenners geeft uit talloze landen in Europa de stand van de Otter weer. Het zijn Anne van Wijngaarden en Jan Veen, die over de otterstand in Nederland berichten en Edgar Kesteloot over die in België. Ook wordt door sommigen over het kweken van Otters gesproken en de herinvoering van Otters. Voor allen, die zich met de Otters bezighouden, een waardevol boek om te bezitten.

Claus Reuther & Antal Festetics: Der Fischotter in Europa. Verbreitung, Bedrohung, Erhaltung. Met bijdragen van R. Becker, L. Beier, S. Erlinge, F. Ferrand de Almeida, A. Festetics, T.M. Heggberget, G. Heidemann, P. Hell, I. Hodl-Rohn, B. Jensen, C. Kempf, E. Kesteloot, E. Kraus, L. Kucera, H.U. Müller, S. Myrberget, G. Nechay, M. Olsson, H. Pechlaner, Z. Pielowski, L. Reuter-gardh, C. Reuther, P.H. Sand, F. Sandegren, M. Spagnesi, M. Stubbe, I. Tassi, J. Veen, K. Wlodek, P. Wayre & A. van Wijngaarden, 288 bladzijden, 14 tafels, vele afbeeldingen (1980). Uitg. Aktion Fischotterschutz e.V., Oderhaus en Forschungsgemeinschaft für Wildtierschutz, Göttingen. Te bestellen bij Aktion Fischotterschutz e.V., Forsthaus Oderhaus, D-3424 St. Andreasberg, W.-Duitsland, telefoon 09 49 5582 561. Prijs DM 34,80 & DM 3,80 porto- en verzendkosten. De besteller ontvangt een nota of kan een giro of cheque zenden. Postscheckkonto Hannover (BLZ 250 100 30) Kto. 287125-303.

Als een sneeuwvlok in mijn hand

Op de achtste verdieping van het beroemde Medische Centrum voor Dieren in New York City, ligt de kankerkliniek voor dieren. Hier houdt iedere dag een belofte in: een paar nieuwe kattengezichten, een paar dozijn levensechte drama's... en misschien één wonder. Nu heeft Samantha Mooney in haar boek, dat terugziet op de tien jaar dat zij in deze kliniek heeft gewerkt, zelf een wonder geschapen - een vreugdevolle triomfantelijke hulde aan de onuitgesproken, maar sterk gevoelde band tussen katten en mensen. De sterke wil om te leven verandert een boek over sterven in een boek over elke dag ten volle van het leven genieten.

Samantha Mooney: Als een sneeuwvlok in mijn hand. Een vreugdevol verhaal over katten en mensen. 143 bladzijden. Vertaald door E.W. Versluys uit het Amerikaans. Originele titel: A. Snowflake in my Hand. (1983). Uitgeverij Hollandia b.v., Baarn. Prijs f 22,50.

Red de plant, red het leven

Het Wereld Natuur Fonds is een internationale actie gestart voor het behoud van wilde planten, onder de naam 'Red de planten, red het leven'.

Planten vormen de groene basis voor al het leven op aarde, zij beschermen de bodem en gaan verwoestijning tegen. Planten produceren zuurstof en voedsel, geneesmiddelen en bouwmaterialen. Planten zijn daardoor essentieel voor het leven. Het uitsterven van tienduizenden plantensoorten nu en in de komende jaren is één van de grootste bedreigingen van deze tijd. Grootschalige natuurvernietiging zoals de afbraak van de tropische oerwouden, de toenemende ontginning, het ongeremd verzamelen van unieke plantensoorten en overbeweiding zijn daar de voornaamste oorzaken van.

Ook vele wilde of half wilde verwanten van onze voedselgewassen worden daardoor met uitsterven bedreigd. De toch al kwetsbare wereldvoedselvoorziening kan daardoor ernstig schade oplopen omdat voor de veredeling wilde rassen vaak onmisbaar zijn. Ook verdwijnen veel planten waarvan wij de eigenschappen niet kennen en die voor de toekomst van essentieel belang kunnen zijn.

In de actie 'Red de planten, red het leven' wil het Wereld Natuur Fonds f 750.000,- bijeenbrengen om drie belangrijke plantenbescher-

mingsprojecten in Indonesië te financieren. Het gaat om het in kaart brengen door middel van onderzoek en inventarisatie van de plantengroei in de thans vastgestelde beschermde natuurgebieden van Irian Jaya (vroeger Nieuw-Guinea).

Een dergelijk project zal ook plaatsvinden op Kalimantan (Borneo). Er is een project op Siberut, één van de Mentawai-eilanden, ten westen van Sumatra. Daar zal een arts met botanische kennis onderzoek doen naar medicinale planten, waarvan vele door de oorspronkelijke bewoners van Siberut, de Sakudai, worden gebruikt.

Tevens is in samenwerking met uitgeverij Hollandia een exclusief WNF-boek uitgebracht onder de titel 'Bedreigde Plantenwereld'. Het boek wordt aan allen toegezonden, die met een gift van f 50,- of meer de actie 'Red de planten, red het leven' steunen. Alle giften zijn welkom op giro 44466 van het Wereld Natuur Fonds, Zeist.

Verslagen, brochures etc.

Twente, ontwikkelingen van zoogdierfauna

Het rapport Twente, ontwikkelingen van de zoogdierfauna is primair opgesteld ten behoeve van de herziening van het streekplan Twente. De auteur, B. Hoekstra, heeft daarbij de belanghebbenden op een bijzonder goed spoor gezet. De wetenschappelijke mededeling van de KNNV (nummer 68) 'De zoogdieren van Twente' (zie 'Huid en Haar' 1 (2) : 83) is bovendien geactualiseerd en aangepast. Als dank en erkentelijkheid voor dat werk is het als onderzoeksrapport van de Provinciale Planologische Dienst van Overijssel uitgebracht. De gegevens van dit rapport zijn gebruikt bij het opstellen van de Structuurvisie natuur- en landschapsbehoud Twente. Deze structuurvisie vormt de kern van de Onderzoeksnota 13/14 natuur en landschap, die in december 1982 bij de provincie Overijssel/gewest Twente voor de uitwerking van het streekplan Twente is verschenen. Bij de zonering van het landelijk gebied van Twente speelde de structuurvisiekaart een belangrijke rol.

Op verzoek van de Provinciale Planologische Dienst te Zwolle werd gedurende een aantal jaren een veldonderzoek gedaan naar de kwalitatieve en kwantitatieve samenstelling van de zoogdierfauna van Twente. De ver-

kregen resultaten werden aangevuld met gegevens uit literatuur- museum- en braakballenonderzoek.

Uit het onderzoek is gebleken dat enkele zoogdiersoorten, het Eland, de Bruine Beer en het Oerrund reeds in de vroege Middeleeuwen waren verdwenen. In de 18e eeuw moesten het Edelhert en het Wilde Zwijn het veld ruimen. In de 20e eeuw, omstreeks 1960, werden de Otter en de Das uitgeroeid.

Al deze soorten zijn verdwenen door het vernietigen van geschikte leefomstandigheden als direct gevolg door toedoen van de mens; stroperij en jacht, urbanisatie en cultuurtechniek, watervervuiling en gebruik van gifstoffen, recreatiedruk.

Ernstig bedreigd zijn thans de Boom- en Steenmarter, de Waterspitsmuis en enkele vleermuissoorten. Deze zoogdiersoorten kunnen alleen gered worden als op korte termijn de juiste beschermings- en beheersmaatregelen genomen worden.

De andere, in dit rapport genoemde, soorten kunnen zich nog redelijk goed handhaven, al is er zeker geen reden tot optimisme.

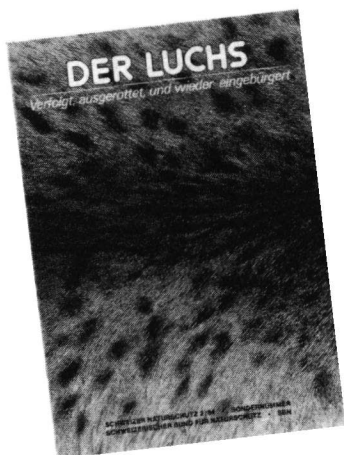
Door steeds verdere nivellering van het landschap verdwijnen voor veel soorten de mogelijkheden zich te handhaven. In het bijzonder geldt dit voor de kleine roofdieren, zoals Bunzing, Hermelijn en Wezel. Wettelijk beschermde maatregelen alleen blijken niet voldoende te zijn.

De inheemse zoogdierfauna wordt voorts vervalst door enkele binnendringende soorten, die vaak eerder een bedreiging vormen dan een verrijking. De Muskusrat heeft zich sedert 1969 permanent in Twente gevestigd. De Wasbeer rukt op vanuit Duitsland. De eerste exemplaren zijn gesignaleerd in 1975 en 1978. Een derde gevaar wordt gevormd door uit kwekerijen ontsnapte Minken (Amerikaanse Nertsen). Ook van deze soort zijn al verwilderde exemplaren gevangen. Zowel de Wasbeer als de Mink vormen een ernstige voedselconcurrent voor onze inheemse roofdieren, schrijft de auteur.

Van groot belang is hoofdstuk 7 waarin de auteur duidelijk de maatregelen beschrijft die nodig zijn ter bescherming én het behoud van Boom- en Steenmarter, Waterspitsmuis, vleermuizen, Bunzing, Hermelijn, Wezel en andere zoogdieren.

B. Hoekstra: Twente, ontwikkelingen van de zoogdierfauna. Redactie W.J.J. Colaris. Onder-

zoeksrapport ten behoeve van de herziening Streekplan Twente. Gestencild, 54 bladzijden, 4 tabellen, 8 afbeeldingen en tekeningen in de tekst van V. van Laar (1984). Uitg. Provinciale Planologische Dienst van Overijssel, postbus 73 (Govert Flickstraat 1), 8000 AB Zwolle. Het rapport kan schriftelijk worden besteld tegen kostprijs van f 5,20 & f 2,30 portokosten = f 7,50 bij de PPD van Overijssel, ter attentie van W.J.J. Colaris, postbus 10080, 8000 GB Zwolle.

Zwitserse brochure over de Los

Het blad 'Schweizer Naturschutz' heeft nummer 2 van 1984 (februari) als thema-nummer uitgegeven over de Los. Met het uitzetten van een paartje Los in Kanton Obwalden begin 1971 begon een spannende geschiedenis van de terugkeer van de grootste Europese katensoort in Zwitserland. De speciale uitgave wil aantonen hoe de Los daar weer een volwaardig lid van de levensgemeenschap is geworden. Ook de hierdoor ontstane conflicten komen aan de orde. De Schweizerische Bund für Naturschutz (SBN) vergoedt aantoonbare schade, maar verwacht dat daarvoor in de nieuwe jachtwet regelingen zullen worden getroffen. Aan de Universiteit van Bern onderzoekt een groep wetenschappers het leven van de Los in Zwitserland. Heinrich Haller en Urs Breitenmoser vatten in dit nummer hun eerste resultaten tezamen. Hun zakelijke bericht zal hopelijk meehelpen, die vaak onnodige hoogoplopende losdiscussies wat te kalmeren.

Het speciale nummer bevat 30 bladzijden en vele prachtige gekleurde illustraties. Het is, zolang de voorraad strekt, verkrijgbaar bij het secretariaat SBN, Postfach 73, 4029 Basel, Zwitserland. Prijs Zwfr. 2,—, per stuk, vanaf 10 stuks Zwfr. 1,50, vanaf 25 stuks Zwfr. 1,20 per stuk (verhoogd met

portokosten). Er zijn zowel met Duitse als met Franse tekst.

Titel: Der Luchs. Verfolgt, ausgerottet und wieder eingebürgert. Sondernummer, Schweizer Naturschutz 2/84. Dertig bladzijden.

'Huid en Haar' heeft in voorbereiding een thema-nummer over de Los, dat eind van dit jaar of begin 1985 zal kunnen verschijnen.

Verslag studiereis Tsjechoslowakije

In opdracht van de stichtingen Kritisch Faunabeheer en Kritisch Bosbeheer volgde ir. R. Cosijn van 16-26 oktober 1983 een wetenschappelijke stage in Tsjechoslowakije. Van deze studiereis is een uitgebreid verslag (45 gestencilde bladzijden) gemaakt. De wetenschappelijke stage werd georganiseerd door het Institut de Recherches et d'Essais sur le Produits en Alsace (Departement Environnement Laboratoire de la Fauna Sauvage). De stage had als één van de essentiële thema's de ecologie, het beheer en de reintroductie van grote predatoren in onder andere nationale parken van Tsjechoslowakije.

De essentie van deelname aan deze cursus leek, en bleek, mede vanwege het hoge gehalte, bijzonder geschikt om een eerste aanzet te leveren om de informatie-ontwikkeling met betrekking tot de predatie-processen meer op Nederland te richten.

De oplage van dit verslag is beperkt. Ongeveer de helft van de oplage is kosteloos verzonden naar verwante instanties en/of personen. Er zijn nog enige exemplaren beschikbaar voor verkoop. Deze zijn te verkrijgen door storting van f 15,— op giro-nummer 3 522 188 van de penningmeester van de Stichting Kritisch Faunabeheer, Boxtel, onder vermelding van 'verslag Tsjechoslowakije'.

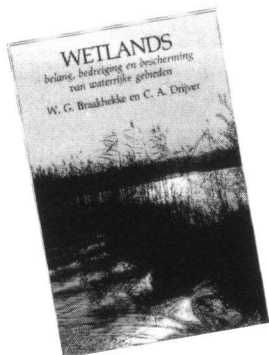
Verspreiding van de Herpetofauna in Limburg 1982

De Herpetologische Studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg heeft haar derde jarverslag uitgegeven. Hierin wordt een overzicht gegeven van alle in Limburg voorkomende amfibieën en reptielen. Bovendien wordt de verspreiding aangegeven, vergezeld van een zwart-wit foto van het betreffende dier. In een apart hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de thema's voortplantingsorganen, embryonale- en larvale ontwikkelingen. Ten slotte wordt in een viertal hoofdstukken aandacht besteed aan de activiteiten van de leden op gebied van inventarisaties, biotooprestauratieën, het uit-

brengen van beheersadviezen. Ook van het Jaarverslag 1981 zijn nog exemplaren beschikbaar. Ook in dit verslag komen interessante zaken aan de orde.

Beide verslagen zijn ruim geïllustreerd en bevatten respectievelijk 96 en 76 bladzijden.

Bovenvermelde uitgaven zijn verkrijgbaar voor f 12,50 + porto f 4,25 (per verslag) over te maken op postgiro 1 036 366 ten name van Natuurhistorisch Genootschap, Maastricht, onder vermelding van titel en het aantal.

Wetlands: belang, bedreiging en bescherming van waterrijke gebieden

In een brochure hebben W.G. Braakhekke & C.A. Drijver getracht de betekenis van wetlands en de grote verantwoordelijkheid, die juist Nederland heeft voor de bescherming van deze gebieden te illustreren. Ten tweede zal worden getracht de noodzaak van bovengenoemde beschermingsmaatregelen te onderbouwen en te komen tot meer concrete aanbevelingen op dit gebied, zo lezen wij in de inleiding. De brochure wil zich daarbij op de Nederlandse situatie richten en de directe invloed van Nederland op de buitenlandse wetlands.

In de rijk geïllustreerde brochure komen eigenlijk alleen de vogels aan bod, tevens worden wat plantensoorten genoemd. Het is echter jammer dat er bij de bescherming van de wetlands nog nauwelijks over de bescherming van zoogdieren wordt gesproken. Laat staan van reptielen, amfibieën, vissen, insecten, schildpadden, kreeftachtigen slakken en andere waterdieren.

De brochure is aan te vragen bij de Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, 030 - 331 328.

Vossen in de duinen

De terugkeer van de Vos in de duinen heeft geleid tot een heftige discussie tussen voor- en tegenstanders van de jacht op dit dier. Wildschadecommissies (Wico's) van Noord- en Zuid-Holland hebben zich in de discussies gemengd met een advies over 'voorkoming en bestrijding van schade en overlast door Vossen'.

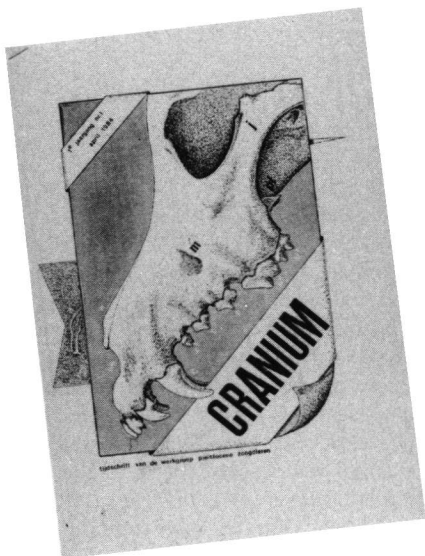
De even voorspelbare, als slecht onderbouwde, conclusie uit dit advies, namelijk dat bejaging de oplossing is, wordt in een artikel van T.J. Verstrael & G. van Ommering in 'Duin' 7 (1) : 8-12 'Wildschadecommissies doen mee aan hetze tegen de Vos' weerlegd. Ingegaan wordt op de totstandkoming van het advies, met speciale aandacht voor de drie punten waar het eigenlijk om draait: schade aan pluimvee en andere huisdieren, vermeende achteruitgang van bodembroeders in de duinen en het gevaar voor rabiës (hondsdolheid). Er wordt geen enkel steekhoudend argument aangedragen om het beleid van de niet-jagende duinbeheerders te wijzigen. De auteurs vinden dat het tijd wordt dat de Vos de waardering krijgt die hij verdient: een onmisbare schakel in het ecosysteem, waarin hij een natuurlijke en nuttige taak te vervullen heeft.

Dit nummer te bestellen door storting van f 3,— (plus f 2,— verzendkosten) op postgiro 4 016 298 ten name van kwartaalblad 'Duin', postbus 11059, 2301 EB Leiden, 071 - 131 800, onder vermelding 'Duin, jaargang 7, nummer 1, maart 1984'.

'Cranium', blad voor zoogdierpaleontologen

De Werkgroep Pleistocene Zoogdieren (zie 'Huid en Haar' 1 (5) : 222) heeft het eerste nummer van haar gestencilde blad 'Cranium', dat voorlopig twee maal per jaar zal verschijnen, pasgeleden uitgegeven. De werkgroep die zich in een grote belangstelling mag verheugen, publiceert artikelen met sterk gespecialiseerde onderwerpen. Naast excursies en de determinatiedagen is er nu dus ook een eigen blad. Karel Steensma schrijft over 'De Tegelen-fauna', Niek Kerkhoff over 'De Maasvlakte als gids voor het pleistoceen van West-Nederland', Dick Mol 'Over de hand van de mammoet en een bijzonder middenhandsbeen van dit dier' met illustraties van Hans van Essen, Thijs van Kolfschoten over

'Fossiele zoogdieren uit de groeve Belvédère te Maastricht' met tekeningen van Jaap Lutjeijn en Hans van Essen, Henk Hiddingh over 'Enige aantekeningen bij de determinatie van fossiele resten van Oeros en Steppenwies', boekbespreking en een ledenlijst. Ook wij hopen dat het blad 'Cranium' even succesvol zal worden als de werkgroep tot nu toe is geweest.

De ledenbijdrage voor 1984 blijft gehandhaafd op f 10,—. Dit kan overgemaakt worden op de Algemene Bank Nederland, postbus 194, 7040 AD 's-Heerenberg. Rekeningnummer 53 29 15 070 ten name van penningmeester B.M. van Harskamp, postbus 628, 3800 AP Amersfoort, postgiro van de bank: 801 046.

Thema-nummer: Zoogdieren in Oost-Vlaanderen

Er verscheen een thema-nummer van 'Eliomys' (jaargang 8 nummer 3, 10 oktober 1983), het gestencilde tijdschrift van de Belgische nationale zoogdierenwerkgroep. Dit maal in een compact formaat (14,5 x 21 cm). De voorbereiding van dit nummer, dat als bijdrage tot de kennis van de verspreiding van zoogdieren in de provincie Oost-Vlaanderen moet dienen, kostte ruim twee jaar. Alle verkregen gegevens werden bovendien keurig in kaart gebracht. Toch wordt dit 200 bladzijden tellende nummer niet als eindresultaat beschouwd, maar als basis voor de inventarisatie van zoogdieren in geheel Vlaanderen. Aan de totstandkoming van dit gigan-

tische nummer hebben ruim 200 personen en heel wat groepen meegewerkt. Het rapport wil bewijzen dat amateurs in staat zijn om plaatselijk verkregen resultaten te bundelen tot bruikbare en strijd bare landelijke overzichten zolang, volgens de Nationale Zoogdierenwerkgroep, de Belgische overheidsdiensten hier in gebreke blijven.

Ondanks dat reeds vele jaren geleden door de Belgische universiteiten de eerste cursussen in natuurbehoud en -beheer werden georganiseerd, bleken de resultaten ervan, zo schrijft men, nog vrijwel nihil te zijn. Aan milieukartering, het inventariseren van hetgeen er nog aan natuurrijdommen is overgebleven, wordt vanwege overheidswege praktisch niets gedaan. Het gevolg (of oorzaak?) van deze nalatigheid is dat bij het ontwerpen van nieuwe woonwijken, industrieterreinen of verkeerswegen door de plannenmakers totaal geen rekening wordt gehouden met de biologische waarde van het terrein, dat men wil exploiteren. Wij complimenteren de samenstellers van dit nummer (D. Criel, J. De Laender, N. Desmet, W.M.A. De Smet & R. Jooris) met het door hen bereikte resultaat, dat overigens in de toekomst ongetwijfeld voor aanvullingen vatbaar zal blijken te zijn.

Deze speciale uitgave kan besteld worden door een kaartje te sturen aan de JNM-uitgeverij, Kortrijksepoortstraat 140, 9000 Gent, met vermelding van 'inventarisatie Oost-Vlaanderen'. De prijs bedraagt Bfr. 50 (of f 4,—) vermeerderd met de verzendkosten (Bfr. 16 of f 2,—).

Verantwoordelijk uitgever: José De Laender, Driebundelstraat 19, 9200 Wetteren.

Betaling abonnementsgeld

Vele lezers hebben bij het overmaken van hun abonnementsgeld een groter bedrag overgemaakt. Wij willen al deze abonnees heel hartelijk bedanken voor hun spontane gift, waar wij een dankbaar gebruik van zullen maken.

Lezers, die nu nog steeds hun abonnementsgeld niet hebben voldaan (zie binnenzijde omslag), zullen een aanmaning ontvangen waarvoor f 2,— extra in rekening wordt gebracht.